ضرورت ها و اولویت های توسعه فرهنگی- اجتماعی استان کرمان

دانشگاه علوم پزشکی کرمان

اتاق فکر دانشگاه- ۱۳۹٤

تدوین:

دکتر علی اکبر حقدوست ، استاد گروه آمار و اپیدمیولوژی، رئیس دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

دکتر سمیه نوری حکمت، استادیار گروه مدیریت، سیاستگذاری و اقتصاد سلامت، رئیس اتاق فکر دانشگاه علوم پزشکی کرمان

مقدمه

جهت دستیابی به توسعه ملی و نیز جایگاه پیش بینی شده در سند چشم انداز کشور در افق ۱۴۰۴، ضروری است با رصد مستمر اتفاقات محیطی، اطلاعات مربوط به سیر حرکت و دستاوردهای کشورهای رقیب در منطقه، جمع آوری و تحلیل گردند که قطعاً این مهم در دستور کار نهادهای ذیربط قرار داشته و درحال انجام است. همچنین ضروری است جایگاه هر یک از استان ها در حوزه های علمی، فناوری،بازرگانی، کشاورزی و صنعتی تعیین شده و در تدوین برنامه های توسعه استانی مدنظر قرار گیرد. در همین راستا، بررسی های انجام شده در دانشگاه علوم پزشکی کرمان ضرورت ها و اولویت های توسعه ای را به شرح زیر مشخص نموده اند:

۱- تقویت بنیادهای علمی، آموزشی استان خصوصا در شهر کرمان و ایجاد قطب علمی در جنوب شرق؛ از طریق راهبردهایی نظیر مدیریت کمیت و کیفیت پذیرش و آموزش دانشجو در دانشکده ها و دانشگاه های شهرستان های استان؛

اجرای سیاست هایی از قبیل افزایش ظرفیت پذیرش دانشجو در مقاطع عالی مانند دکترا، قدم بسیار خوبی در کشور و همچنین در استان کرمان بوده و می تواند در توسعه سرمایه های اجتماعی موثر واقع گردد ولی عدم توسعه ظرفیت های اشتغال و کارآفرینی در استان منجر به آن شده است که در حال حاضر بسیاری از این فارغ التحصیلان و دکتراهای تخصصی بیکار هستند و یا درآمد بسیار کم دارد. با وجود هوش و استعداد بسیار زیاد، متاسفانه بخش قابل توجهی از این سرمایه ها در فکر فراهم آوردن فرصت هایی برای مهاجرت به خارج از استان و یا حتی خارج از کشور هستند.

براساس تجربه و تعامل با دانشجویان، برآورد می شود تقریباً ۷۰٪ درصد دانشجویان دکترای تخصصی دانشگاه علوم پزشکی کرمان برای مهاجرت به خارج از کشور برنامه ریزی می کنند. این در حالی است که برای تربیت آنها فقط در تحصیلات دانشگاهی نزدیک ۱۰۰ میلیون تومان خرج شده و اگر بخواهیم هزینه تحصیلات قبل از دانشگاه و سایر هزینه های آموزش و پرورش مهارت های آنان در جامعه را محاسبه کنیم، قطعا این عدد به بیش از ۵۰۰ میلیون تومان خواهد رسید. این بدان معناست که هر فردی که خارج می شود بطور مستقیم این میزان ضرر به کشور وارد می شود.

۲- ایجاد سازمان های خصوصی غیر انتفاعی جهت حمایت از آموزش و پژوهش در سطوح مختلف (پیش دبستان، دبستان.... دانشگاه و تحصیلات تکمیلی)؛

در کشورهای دیگر منطقه نظیر امارات متحده عربی و قطر بنیادهای غیرانتفاعی قوی جهت ترویج دانش و فرهنگ سازی و علاقمندنمودن نسل های مختلف به دانش ایجاد شده اند که عمده هزینه های آن از طریق خیرین و صنایع پرداخت شده و اداره علمی آن برعهده دانشگاه های بزرگ شهر می باشد. در این راستا می توان به نمونه هایی نظیر **بنیاد علمی، آموزشی و توسعه جامعه**

قطر (Qatar Foundation)، Qatar Science Leadership Program (QSLP)، شهر آموزش قطر و دهکده دانش دبی و نظائر آن اشاره نمود.

این بنیادها رسالت رهبری توسعه انسانی، اجتماعی و اقتصادی در شهر خود را برعهده دارند و سعی می کنند نگرش افراد جوان را به سمت اقتصاد برمبنای دانش به جای اقتصاد از طریق فروش منابع انرژی تغییر دهند و افراد را به سمت فرایندهای علمی و پژوهشی سمت و سو بدهند. از دیگر اهداف راه اندازی چنین بنیادهایی آموزش و تربیت نیروهای سیاسی و مدیریتی برای اداره شهرهای میزبان در آینده می باشد.

۳- اتخاذ راهکارهایی جهت ارتقاء نشاط اجتماعی در سطح استان:

لازم است همه تلاش ها برای کاهش اضطراب و استرس در جامعه و افزایش نشاط اجتماعی بصورت نظام مند ساماندهی شوند. نشاط اجتماعی به معنی کاهش زمینه های استرس زا و تغییرات نرم افزاری برای تغییر سبک زندگی، ارتقاء احساس امنیت اقتصادی، شغلی، اجتماعی و خانوادگی و کوچک شمردن مشکلات و افزایش روح امید در جامعه است. این مهم روی همه مردم به خصوص افراد نخبه تاثیرگذار است.

٤- تدوین اسناد راهبردی برای مدیریت خطر و رفع موضوعات بحرانی فرهنگی نظیر اعتیاد گروه های مختلف جمعیتی در استان، جرائم، ناراحتی های روانی و افسردگی و نظائر آن در استان

٥- اتخاذ راهکارهایی جهت جلب مشارکت نخبگان استانی در برنامه ریزی های استان:

جامعه و روندهای آن از مسائل مختلف اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و سیاسی تاثیر می پذیرد و بر آنها تاثیر می گذارد؛ لذا از دیدگاه متخصصان توسعه سرمایه اجتماعی، نخبگان در حوزه ها و طبقات مختلف جامعه پراکنده هستند و اختصاص عنوان نخبگی تنها به یک گروه خاص نظیر دانشگاهیان می تواند باعث نادیده گرفته شدن سایر نخبگان و افراد تاثیرگذار بر جامعه گردد. در این راستا ضروری است که نگرش مدیران و سیاستگذاران نسبت به نخبگان و پدیده نخبگی تغییر یافته و گروه های مختلف نخبگان نیز در تعریف نخبگی مورد توجه قرارگیرند. در این دیدگاه، فعالان و کارآفرینان اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و سیاسی هم در کنار دانشگاهیان، بعنوان نخبه مورد توجه و حمایت قرار می گیرند.

همچنین نتایج بررسی های مختلف از جمله بررسی که در دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شد حاکی از آن است که نخبگان به شدت دغدغه مسائل اجتماعی و فرهنگی جامعه را دارند. نخبگان به دلیل ویژگی های خاص شخصیتی از قبیل تعمق و دقت نظر در

مسائل، تعاملات بالای اجتماعی و مطالعه روندها در سایر جوامع، به پدیده ها و اتفاقات جامعه بسیار حساس هستند و همانگونه که ظرفیت بالقوه بالایی برای تاثیرگذاری بر پدیده های اجتماعی دارند، به شدت هم از این پدیده ها تاثیر می پذیرند.

در برخی از مطالعاتی که موضوع علل و عوامل موثر بر تصمیم نخبگان به مهاجرت را مورد بررسی قرارداده اند مشخص شده است که مسائل اجتماعی، نظام های اداری، سیاسی و اجتماعی و نحوه تعامل آنها با نخبگان در تصمیم به مهاجرت آنها به سایر کشورها، نقش اساسی دارند. این در حالیست که در اغلب سیاست های کنونی حمایت از نخبگان، صرفاً تمرکز بر حمایت های اقتصادی است و کمتر به حمایت های اجتماعی از نخبگان و ایجاد جایگاه مناسب برای آنان در نظام های اداری و سیاسی، توجه می شود. در این میان باز شدن فضای گفتگوی آزادتر در جامعه قطعا تاثیرگذار خواهد بود.

۵- بکارگیری شبکه های اجتماعی برای ایجاد و توسعه شبکه های نخبگان و تجمیع سرمایه های اجتماعی استان

با توجه به کارکردهای شبکه های اجتماعی و شناخت نسبتا جامعی که نسبت به مزایا و معایب بکارگیری آن وجود دارد، ضروری است در کوتاهمدت مطالعات علمی جهت تولید شواهدی برای سیاستگذاری نحوه بکارگیری شبکه های اجتماعی به ویژه در میان نخبگان و نحوه مدیریت تعاملات آن، صورت پذیرد.

در ادامه برخی موضوعات کلیدی مورد توجه صاحبنظران دانشگاه علوم پزشکی کرمان در زمینه مطالبات نخبگان در حوزه های نظام های آموزشی-پژوهشی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، بصورت خلاصه ارائه شده اند:

اولویت ها در حوزه نظام های آموزشی پژوهشی :

- ✓ بسترسازی برای اجرای الزامات نقشه علمی استان و جنبش نرم افزاری
- ✓ تبیین نقش دانشگاه و دانشگاهیان برای دست یابی به اهداف علمی چشم انداز ۲۰ ساله
- ✓ تامین ساز و کار لازم برای ایجاد نظام نوآوری به منظور استفاده از نتایج پژوهشی
- ✓ لزوم توجه بیشتر به نخبگان علوم انسانی در دانشگاه های استان و بکارگیری دیدگاه های آنان در سیاستگذاری های اجتماعی و سیاسی
- ✓ ایجاد شبکه تحقیقات دانشگاهی و ترویج رویکرد تحقیق محور در نظام تدریس دانشگاهها
- ✓ ایجاد تعادل در ظرفیت رشته های مختلف دانشگاهی منطبق با نیاز استان

اولویت ها حوزه فرهنگ:

- ✓ برنامه ریزی و طراحی اقدامات عملیاتی برای جلوگیری از اشاعه و گسترش محصولات ضد فرهنگی بیگانه
- ✓ اولویت بخشی به توسعه فرهنگ ایرانی–اسلامی در مهندسی فرهنگی و مدیریت فرهنگی استان
- ✓ افزایش تولیدات فرهنگی و هویت ساز برای تقویت اتحاد ملی
- ✓ توجه بیشتر رسانه ها به ترویج الگوهای علمی و دانشگاهی در کنار توجه به الگوهای موفق هنری و ورزشی
- ✓ لزوم توجه و برنامه ریزی بیشتر در حوزه کتاب و نشر از طریق اجرای سیاست های حمایتی از تولیدات فرهنگی ، ایجاد مراکز پژوهشی، ایجاد فروشگاههای بزرگ زنجیره ای کتاب در شهرهای سراسر استان با هدف گسترش فرهنگ کتابخوانی
- ✓ لزوم جلب سرمایه گذاری در حوزه نشر و کتاب با طراحی سیاست های حمایتی نظیر معافیت های مالیاتی ، اعطای وام
- ✓ ایجاد هماهنگی بین دستگاههای دولتی وگروههای فعال غیردولتی درجهت ارتقاء فعالیت های فرهنگی درسطح ملی و بین المللی

اولویت ها در حوزه اقتصادی

- ✓ لزوم ایجاد تعادل و رابطه منطقی بین واردات و تولید داخلی و مدیریت واردات
- ✓ لزوم توجه به اقتصاد مقاومتی و استفاده از ظرفیت فیزیکی و منطقه ای و انسانی استان
- ✓ اتخاذ رویکرد تولید محور و رفع موانع تولید و لزوم توجه به تولید داخلی همگام با توجه به کیفیت، نوآوری و روزآمدی در تولیدات داخلی
- ✓ لزوم توجه به گروههای کم درآمد
- ✓ معرفی فرصت های سرمایه گذاری به بخش خصوصی و تشویق سرمایه گذاری داخلی و خارجی و تامین امنیت برای انان
- ✓ توجه بیشتر مسئولان به عدالت اجتماعی و مشکلات معشیتی
- ✓ اجرای کامل و منطقی سیاست های اصل ۴۴
- ✓ لزوم ورود بخش خصوصی به فضای تولیدی استان با شکل گیری رقابت اقتصادی، استفاده علمی از مشارکت مردم در صحنه فعالیت اقتصادی
- ✓ پایین آوردن نرخ سود و تسهیلات بانک ها به نرخ تک رقمی جهت زمینه سازی برای شکوفایی اقتصادی
- ✓ مبارزه با اسراف و تبذیر در دستگاههای دولتی
- ✓ حمایت از شرکتهای متکی به اقتصاد دانش بنیان و حل مشکلات آنها
- ✓ لزوم برخورد جدی با مفسدان اقتصادی و متقلبان بانکی و سوء استفاده کنندگان از تسهیلات بانکی و دولتی

- ✓ توجه به ظرفیت های بخش کشاورزی و پرهیز از واردات به ویژه درمحصولات زراعی وحرکت به سمت صنعتی سازی تولید و صادرات کشاورزی
- ✓ اهتمام به رفع عوامل نارضایتی مردم خصوصاً مسئله ی معشیت ومسئله ی اشتغال
- ✓ ایجاد دوره های مدیریت کارآفرینی درتمام مقاطع تحصیلی دانشگاهها و برگزاری کارگاههای مشترک با موسسات و سازمانهای اقتصادی
- ✓ ایجاد سیاست های تشویقی و فضای ارتباط بین فعالان اقتصادی و دانشگاهیان
- ✓ هدایت فعالان اقتصادی جهت پیشنهاد موضوعات مطالعاتی (آموزشی، پژوهشی و مشاوره ای) مورد نیاز به دانشگاهها
- ✓ تدوین برنامه راهبردی جامع مشتمل بر تنظیم رویکرد و سیاست ها و استراتژی های بلندمدت
- ✓ لزوم توجه بر محوریت تولید ملی در تصمیم گیری های کلان اقتصادی استان وحمایت از سرمایه وصاحبان سرمایه و ایجاد محیط امن برای فعالیت آنان
- ✓ بهبود فضای کسب وکار و ایجاد اشتغال و کاهش نرخ بیکاری
- ✓ ثبات بخشی به فضای اقتصاد کلان، کنترل و کاهش نرخ تورم
- ✓ لزوم جلب مشارکت نخبگان جهت ارائه طرح های مناسب جهت تامین استقلال اقتصادی و ریشه کن نمودن فقر
- ✓ حمایت از ایجاد شبکه نخبگان برای مدیریت روند تولید ، انتقال وتوسعه دانش
- ✓ پیوند میان مدیران اجرایی و نظریه پردازان حوزه دانشگاه جهت توسعه سیاستگذاری مبتنی بر شواهد علمی
- ✓ ضرورت افزایش کارآمدی ومهارت های حرفه ای فارغ التحصیلان دانشگاهها

اولویت ها در حوزه سیاسی :

- ✓ ضرورت حاکمیت گفتمان آزاد اندیشی، عقلانیت وعدالت محوری در دانشگاهها
- ✓ لزوم استقلال تشکلهای دانشجویی از جریانها وجناحهای سیاسی
- ✓ استفاده بیشتر از نخبگان دانشگاهی در تصمیم سازیها و تصمیم گیرهای سیاسی
- ✓ افزایش روحیه آرمان گرایی و مطالبه از مسئولان در دانشجویان استان
- ✓ قانون مداری در سطوح مدیریت اجرایی استان
- ✓ گسترش و تقویت انجمن های علمی دانشجویی در دانشگاهها
- ✓ رسیدگی به مسائل ومشکلات صنفی دانشجویان
- ✓ افزایش امید و نشاط مبتنی بر ارزشهای انقلاب اسلامی در جامعه
- ✓ استفاده از ظرفیتهای همه نیروهای معتقد به آرمان های انقلاب

- ✓ تقویت روحیه نقد پذیری و پاسخگویی در میان مسئولان
- ✓ توجه به ماهیت ذاتاً فکری وفرهنگی تشکلهای دانشجویی وپرهیز از نگاه ابزاری وسیاسی به این تشکل ها
- ✓ شناسایی نخبگان و برگزاری دوره های مدیریت متناسب بازمینه شغلی آنان جهت تربیت مدیران و سیاست گذاران آینده
- ✓ شایسته سالاری و بکارگیری مدیران متخصص و کارآمد

پیشنهاد برای استان کرمان

بررسی اهداف ذکر شده در مورد برنامه های توسعه دانش کشورهای منطقه حاکی از آن است که هر دو کشور امارات و قطر به شدت به دنبال جایگزین نمودن اقتصاد نفتی با اقتصاد دانش بنیان هستند. از سوی دیگر دستیابی به جایگاه برتر علمی در منطقه و جذب نخبگان نیز در وراء اهدافی چون توسعه توریسم آموزشی و پژوهشی، در صدر برنامه های این دو کشور قراردارد.

با این حال اقدامات انجام شده در هر دو کشور حاکی از ضعف جدی آنها در تولید دانش بومی و مشکل جدی در حمایت از اقتصاد دانش بنیان با استفاده از ظرفیت های بومی می باشد. وابستگی شدید این کشورها به حمایت های علمی و آموزشی دانشگاه های کشورهای دیگر، این نکته را خاطرنشان می سازد که حداقل در کوتاهمدت فرصت چندانی برای استفاده از ظرفیت های بومی نداشته و تنها به برنامه های ظرفیت سازی برای آینده امید بسته اند.

این در حالیست که موضوع آموزش و توسعه علم در تاریخ و فرهنگ ایران و نیز استان کرمان ریشه های قوی داشته و الگوها و مفاخری برای معرفی به نسل های آینده ساز استان در دسترس داریم که دسترسی به نظایر آن ها برای هر جامعه "تازه به دوران رسیده ای" امکان پذیر نیست.

از سوی دیگر با اقدامات و تلاش های انجام شده در سال های اخیر، بسیاری از دانش ها در استان ما نهادینه شده اند و اساتید و متخصصین کرمانی توانمندی رقابت علمی با متخصصین دانشگاه های کشور را دارند.

نقطه قوت دیگر موجود در استان کرمان برای رقابت با برنامه های یاد شده، خوشنامی و نام نیک فرهیختگان، دانشمندان و اساتید کرمانی در سطح استان و خارج از استان می باشد؛ بطوریکه بعضاً همین نام نیک باعث ارائه پیشنهادات اغواء کننده به استعدادهای کرمانی برای همکاری با دانشگاه ها یا پژوهشگاه های خارج از استان و یا حتی کشورهای پیشروی صنعتی می گردد.

با این حال استان ما برای کسب جایگاه برتر در منطقه در حوزه های علم و فناوری با چالش هایی نیز مواجه است؛

در مقایسه با شهرهای مورد بررسی درکشورهای منطقه، منابعی که در استان ما به بخش آموزش و تولید علم اختصاص داده می شود واقعاً محدودند و این محدودیت در بخش علوم پزشکی بسیار جدی تر است. از طرفی به دلیل بی توجهی به نتایج نیازسنجی های آموزشی و تربیت نیروی مازاد در برخی از رشته ها و یا تربیت دانشجو با کوریکولوم های آموزشی قدیمی و عدم پاسخگویی به نیاز جامعه، بخش قابل توجهی از همین منابع اندک هدر می روند. شاید بهتر باشد که دانشجویان کمتری ولی با استفاده از برنامه های آموزشی با کیفیت تولید شود.

همچنین الگوگیری از تجارب مانند تجربه دهکده دانش دبی برای ارتقاء کارایی زنجیره تولید علم، ثروت و رفاه، می تواند کمک کننده باشد. در این کشور شرکت های دانش بنیان از حمایت های مادی و معنوی قابل توجه برخوردارند ولی تحت نظارت و در ارتباط چند جانبه با مراکز آموزشی و مراکز صنعتی فعالیت می کنند.

فرصت ها	چالش ها
ریشه های قوی موضوع آموزش و توسعه علم در تاریخ و فرهنگ استان	عدم اجرای صحیح برنامه های بسیار خوبی که در سطح ملی تدوین می شوند در سطح سازمان های استان
دسترسی به الگوها و مفاخر بومی برای معرفی به نسل های آینده ساز	اختصاص منابع محدود به بخش آموزش و تولید علم در استان و هدر رفت منابع
تولید دانش بومی در بسیاری از رشته ها و خودکفایی علمی در استان	نا کارایی زنجیره تولید علم، ثروت و رفاه در استان و ارتباط بسیار ضعیف صنایع، معادن و کشاورزان با دانشگاه های استان
نام نیک دانشمندان و اساتید کرمانی در مجامع جهانی	عدم ترغیب و حمایت از دانشگاه های استان جهت برقراری ارتباطات و توسعه همکاری های آموزشی و پژوهشی بین المللی با دانشگاه های خارج از کشور